

Mi a mi kritikái vádpontunkat talán nem is a bűnügyi jelleg ellen fordítjuk; hiszen a világirodalom remekeinek jó része bűnügyi remek; hogy csak a Karamazovokat idézzem. Azonban találhatunk-e jobb alkalmat e Forró mezőknél, hogy az úgynevezett drámaiság ellen kiöntsük meggyült epénket. Ez a regény az «iram» mesterműve akart lenni s bizonyos, hogy Móricz Zsigmond utóbbi időben egyre jobban foglalkoztatja az «iram», vagy mozi nyelven szólva, a drámaiság problémája. Kell-e mondanom, hogy a görögök, Shakespeare, Racine, az irodalmi dráma, nem ismerte az iramnak ezt a drámaiságát. Shakespeare ráér megállni a dráma legnagyobb forratagában is, hogy egy halálesetet, árulást, csókváltást fényes költői képpel vagy hosszadalmas filozóf-remekléssel kommentáljon. Az igazi drámában, regényben még inkább, a következő pillanat sosem olyan fontos és sürgető, hogy a közlés pillanatának a bőségeit meggyilkolhatná. Mit szólnunk azonban egy regényhez, amelyet másodsor is el kell olvasnom, hogy lássam, mi van benne, mert először csak a végére voltam kíváncsi; s miután másodsor is elolvastam, kiderült, hogy igazam volt, amikor a végét vártam, mert itt a stílus szófukarsága, az egyszavas dialógusok, a gyorsan félredobott jelenetek, a kivonatolt alakok: a megszokott Móricz-előadás «eseményes beszűkülése» az én bolond kíváncsiságomat s tárgyi tükörképét: az iramot, a hamis drámaiságot szolgálta. Vajjon nem a drámaiság sülyesztette le a drámát a mai szintjére? Odaengedhetjük-e neki legszélesebb szavú, legméltóságosabban bő regényírónkat is? . . .

Ha valaki következetesen túlmagaszan tűzi ki céljait: a tehetségben van hiba; ha következetesen túlalacsony: az írói morálban. Ötven kötet mellett négy-öt jelenthet-e következetességet? Legalább is állandósuló rossz szokást. Vigyázzunk! Sohasem az élet szállíttatja le önmagunk ellen támasztott igényeinket, mindig mi magunk! Fiatalemberek legalább így hiszik. S midőn elismerem, hogy a Forró mezők «nem rossz a maga nemében», voltaképp azt sajnálom, hogy ennyire jó.

Németh László.

Darnay Kálmán: Kaszinózó táblabírák. (Korfestő történeti tréfák. Egykorú képekkel. Budapest, 1928. Athenaeum. Két kötet. 208+229. l.) Kü-

lönös könyv ez. Ha az ember Mühlbeck Károly címlapját szemléli, ruházat, arc, miliő arra mutat, hogy nagyapáink nemzedékénél sokkal régiebb korról lesz szó. Végig olvasva a könyvet, mégis el kell mernünk, hogy szelleme és a művész címke között nincs ellenmondás: nagyapáink valóban ilyen régesrégi világban éltek, lelkületben és külsőségekben annyra távol a világháború utáni nemzedéktől, hogy zavarba hozzák történettávlati érzékünket is. Könyve végén azt mondja az író, hogy a hozzá ellátogató és mesélgető Eötvös Károlyban látta életrekelni a régi táblabírák utolsó alakját. Szerintünk inkább az utolsó-előtti, mert az utolsó maga Darnay Kálmán. Aki ennyi rajongással tud csüngni a táblabírák korán s a kutató lázával hord össze róluk két kötetre való adomát, az minden bizonnyal örökösüknek érzi magát s kötelességének emléküket feltámasztását . . . A családi és helyi vonatkozások szinte rákényszerítik, hogy tárgyával foglalkozzék. Ami még ezenkívül szükséges, azt kipótolja képelete. Csak behunyja a szemét s máris peregni kezd a száz év előtti kor «empirestílusú» filmje. Ott ül a sümegi Baglashegyen szőlőjének táblabíró malomkőasztalánál. A nap fényverése rávilágít Kisfaludy Sándor sírszobrára és a temető empirekoszorus emlékeire s a sírdombok alól kikelnek Sümeg és vidékének nemzeti urai. Tréfálkozó kedvük derűjét már ott hallja a vén diófák lombosságában. Látja, amint Zala földesurai oda-csilingelnek tüzes négyeseiken a Gerszó-patika elé és a városi sóház oszlopaihoz, hogy nyelvhegyre vegyék a haza sorsa mellett a pámpilláskodó, verdigály-szoknyás táblabíró-kisaszszonyokat s nem ritkán a táblabíró uraimékkal incselkedő mamáikat is. Odajár Kisfaludy és a fiatal Deák Ferkó is. Tőle ered ez a szállóige: akit Sümegen meg nem szólnak, Rendeiken meg nem lopnak és Egerszegen föl nem akasztanak — az vigan járhatja a világot.

Ilyen hangulatban és ilyen háttérrel vetítve indulnak meg az apró történetek. Ezekben a bálos, vadász, pince-szerező, megyepolitikai jelenetekben vagy épen csak sümegi kadarkát és badacsonyi kéknyletű dícsérő idillekben van sok bájos historikum, van sok, magyar lelkélettörténeti valóság, de van számos színező hozzáköltés is. Darnay nemcsak gyűjtő. A legegy-

szerűbb adomát is szereti az epika nagy vásznára kifeszíteni. Sok mindent kell megtudnunk, mire a történet sava-borsát megízlelhetjük. Igaz, hogy e bevezető, terjedelmes exordiumokban is rá-rábukkanunk néha érdekesebb kortörténeti adatokra, de gyakran közismert dolgokat (pl. Csokonai rövid életrajzát) kell újra meg újra olvasnunk. Az ilyen hosszadalmas bevezetések ugyanis nem szükségesek a történetek clou-jának érvényesüléséhez. Másrészt éppen ezekben tárul elénk csillogva-zörögve Darnay elbeszélő stílusa. Mennyi eleven elképzelés, formavágy feszül meg benne és mégis mennyi roszdásan zötyögő mondat, formatörés és tájnyelvűvé sűrűsödő vidékiesség rontja a kivitelt! Az írói tehetség igazi kibontakozását el-elakasztja az írói mesterség hiányossága. A sok idiotizmus és archasztyikum megnehezíti a megértést is. A tiszavidéki magyar pl. törheti a fejét a zalai tájszavakon.

Mégis a kort nem közönséges erővel rajzolja meg. Az intim részletek több történeti alakunkat (Kisfaludy S., Deák, Festetics Gy. gróf stb.) realisztikusan formálják elénk s így egész embert látunk bennük. A szerző legfőbb érdeméül azonban e hatalmas anyagnak feltárását kell tekintenünk. Az olvasó kellemes órákat tölthet el a két kötettel, bár néha beletorzul a mosolyba az arca a kérdéstől, vajjon mi lett volna, ha a kadarka, kártya és verdigály-zoknyák körül forgolódozó nemzeti urak néha-néha túltekintettek volna a sümegi Baglashegyén is? Mi lett volna, ha nem a Csukly Pepik és Horváth Lacik típusa lett volna többségben? — Ezért szomorú ma ez a nevető könyv...
Gál János.

B. Czeke Vilma: A lyukas mogyoró. Mesék. (Singer és Wolfner.) E kiállításában is finom ízlésre valló könyv 6—10 éves gyermekek számára készült. Tizenhat mesét tartalmaz, igen változatos anyaggal. Elég gazdag, de kritikailag nem igen ellenőrzött gyermekirodalmunkban nem egy jó könyv akad, élvezetes is, tanulságos is, de csak keveset olvastam, melyben e tulajdonságokhoz a lelkeség, múgond ízlés és magyaros előadásmód oly nagy mértékben járulna hozzá, mint B. Czeke Vilma könyvében. Különösen az utóbbi két vonást emeljük ki erősebb hangsúllyal, mert a szerző áttetszően szép magyar beszéde, a csodás elemet mértéktartással alkalmazó ízlése és meleg

hangja már az első mese elolvasása után arra készíti a felnőtt olvasót is, hogy a könyvet tovább olvassa.

Azt hiszem egyébként, a jó mesének az a kritériuma, hogy nemcsak a gyermek, hanem a nagyok is élvezzék. B. Czeke Vilma meséi az előadás mellett tartalmukkal érik el e célt. A mesék szövése friss s míg serkentőleg hatnak a képzeletre: a szépség, szeretet és igazság fogalmait lopják bele a gyermeklélekbe. Termékenyítő, értelemébresztő és erkölcsileg is tanulságos mesék, anélkül, hogy tanulságuk kiábrándító módon szembetűnne.

Mint hogy egy jó mesekönyv fölér egy házinevelővel: ajánljuk a szerzőnek, hogy munkásságát tovább is folytassa e téren. Megédesíti vele a gyermekek első találkát az irodalommal; első magvait hinti el az olvasási kedvnek, a könyv szeretetének s így közvetve a műveltségnek. Kell-e ennél szebb feladat?
—*rlm.*—

Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára. Szerkesztette: *Csutak Vilmos.* (A Székely Nemzeti Múzeum kiadása, nagy 8°, p. 1—780.) Sepsí-Szt.-György, 1929. — Lehetetlen mélységes megatódottság nélkül gyönyörködni ebben az igazi «opus magnum»-ban: székely férfiak huszáros hatvágásában. «Sub pondere crescent palmae.» Valóban olyan ez a mi fajtánk, mint a költő írja: «Harcmoraj kell a magyarnak!» Szürke, tunya időkben olyan mélyre rejti hatalmas tetterejét, hogy semmi sem látszik ki belőle. Ám ha úgy fordul az idők járása, hogy ember kell a gátra, menten kitűnik: valamennyi talpig ember s csaknem mindegyik mind a két karjával tud küzdeni. Az egyikben fegyverrel a puszta létért, a másikban a tudomány műszereivel vagy a művész eszközeivel fajának kulturális haladásáért.

A hatalmas, tömérdek képpel illusztrált kötet szerkesztője hét csoportba osztva sorakoztatja föl a Székely Nemzeti Múzeum tudományos anyagát földolgozó, illetőleg a székelyföld és nép sajátosságait bemutató kisebb-nagyobb tanulmányokat. S már itt meg kell jegyeznünk, hogy ezek közt valóságos monografiákat is találunk.

Az első csoport bevezetéséül *Csutak Vilmos* mondja el részletesen a Székely Nemzeti Múzeum alapításának és gyűjteményei 50 éves fejlődésének történetét. Néhány megkapóan közvetlen hatású vonással igazán eleven képet